

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ
ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНИХ І ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ ІМ. І.Ф.КУРАСА НАН УКРАЇНИ**

**ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ СУЧАСНОСТІ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИ
ВИМІРИ**

Збірник матеріалів

Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Івано-Франківськ, 12-13 жовтня 2017 року)

Редакційна колегія

Цепенда Ігор Євгенович – ректор ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», доктор політичних наук, професор

Рафальський Олег Олексійович – директор Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України

Загороднюк Андрій Васильович – доктор фізико-математичних наук, професор кафедри математичного і функціонального аналізу, проректор з наукової роботи ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Калакура Олег Ярославович – доктор політичних наук, провідний науковий співробітник відділу національних меншин Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України

Кугутяк Микола Васильович – декан Факультету історії, політології і міжнародних відносин ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», доктор історичних наук, професор

Климончук Василь Йосифович – доктор політичних наук, завідувач кафедри політології, завідувач кафедри політології Факультету історії, політології і міжнародних відносин ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Марчук Василь Васильович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри політичних інститутів та процесів Факультету історії, політології і міжнародних відносин ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Монолатій Іван Сергійович – доктор політичних наук, професор кафедри політології Інституту історії, політології і міжнародних відносин ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Білоус Олег Михайлович – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Ломака Іванна Іванівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Липчук Оксана Іванівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Доцяк Ігор Іванович – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Москалюк Михайло Федорович – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 12-13 жовтня 2017 р.). – Івано-Франківськ, 2017. - 312 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри».

©Кафедра політології,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

ЗМІСТ

<i>Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ СУЧАСНОСТІ</i>	7
Денисенко В.М. Функції ідеології: теоретико-методологічний аспект	7
Бортніков В.І., Чубаєвський В. І. Особливості процесу електоральної легітимації політичної влади в Україні	10
Бурдяк В.І. Теоретико-методологічні підходи до аналізу міського самоврядування в територіальних громадах України	15
Асланов С.А. Теоретико-методологічні підходи до вивчення етнополітичної стабільності держави в умовах глобальних та регіональних викликів	24
Доцяк І.І. Теоретичні моделі ефективності політико-економічних систем	29
Штерн В.Ю. Чи існує незахідна політологія?	32
Масловська О.М. Історичні передумови становлення політичного консенсусу у процесі формування дієздатної моделі культури парламентської діяльності	34
Мадрига Т.Б. Маніпулятивний потенціал політичної мови	37
Ломака І.І. Політичні трансформації: моделі та теоретичне осмислення	39
Швець С.Л. Теоретико-методологічні засади та критерії аналізу міграційної політики держави	42
Шишименко І.М. Теоретико-методологічні підходи до визначення понять "політичний експерт" та "політична експертиза"	44
Русиняк А.І. Нормативна теорія взаємовідносин медіа та політики: суть та основні моделі	46
Манайло-Приходько Р.Ю. Націоналізація партійної системи	50
Корнелюк І.Д. Нормативно-правове закріплення результатів соціологічних досліджень	55
Лешанич М. Модель сучасної політичної партії в умовах демократичного транзиту	57
Михайлиця К.В. Динаміка розвитку теорії другого модерну в сучасній політичній науці	61
Вахняк Г.В. Євроскептики: нові виклики для європейської солідарності	63
Тодоріко А.Д. Концепт політичної довіри як інструмент дослідження процесів демократизації	65
Мосора М.А. Типологія сепаратизму у сучасному політологічному дискурсі	68
Мельник В.О. Етапи розвитку європейської ідеї у період «національних держав»	70
Тарнавський О.Р. Федералізм і функціоналізм як наукові підходи до вивчення євроскептицизму	72
Свищ О. «Українське питання» у політичних поглядах Юліуша	

Мерошевського	74
<i>Розділ II. СУТЬ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА СПРЯМУВАННЯ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ</i>	78
Наумкіна С.М., Маслов Ю. К. Основні підвалини існування інституту місцевого самоврядування в системі влади сучасних держав	78
Зварич І. Т. Політика “нового регіоналізму” та її вплив на трансформаційні процеси у європейських державах	85
Ростецька С.І. Технології символічної політики у процесі формування локальної ідентичності	93
Матвієнків С.М. Вплив соціальних медіа на формування нового типу громадянського суспільства	96
Цікул І.В. Комунікативні стратегії регіональних політичних акторів: особливості та принципи реалізації	99
Жекало Г.І. Інституційні механізми врегулювання політичних конфліктів	101
Godliuk A.M. Main approaches towards perception of security in the modern world	104
Кулик С.М. Особливості декомунізації футбольного клубу «Іллічівець»	105
Москалюк М. Ф. Інститут президентства в системі органів державної влади: порівняльно- політологічний аналіз	108
Садикова Є. О. Феномен представництва інтересів як механізм кореляції політичної системи суспільства	113
Стоцький В. В. Сучасні змі як каталізатор та індикатор суспільних процесів	115
Годован Ю.В. Вплив соціальної мобільності на процес політичної соціалізації молоді	117
Михальська В.В. Передумови авторитаризму у постконфліктному суспільстві	120
Дрогомирецька В. К. Роль жінки в сучасній світовій та українській політиці	121
Новосельський І. Роль соціальних медіа у виборчих технологіях	123
Зельманович І.І. «Заморожені» конфлікти пострадянського простору як важлива складова геополітичного протистояння	126
Семеняка Є.І. Інформаційний тероризм як інструмент сучасної політичної практики	129
Стасюк Д.С. Політичний декаданс як культура сучасної політики в Україні	131
Ніконович В.О. Співпраця Європейського союзу з НАТО	134
Коломейко Н. Л. Політична корупція як загроза державній безпеці України	137
<i>Розділ III. РЕГІОНАЛЬНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВПЛИВІВ</i>	142
Хома Н. М. Трансформаційні процеси партійної системи Японії	142

Кушнар'ов І. В. Політична корупція як загроза національній безпеці та розвитку республіки Вірменії	144
Мітрофанова О.О. Аналіз підходів Франції та Німеччини щодо європейської безпеки та ролі України в європейських процесах	149
Кривицька О. В. Регіональний контекст концепту порубіжжя	154
Новоскольцева Л.О. Україна і сучасні виклики глобалізації	161
Боринська О.Л. Окремі аспекти європейського вибору Естонії	164
Ткачук Ю. В. Роль професійних союзів у системі «держава – громадянське суспільство» (на прикладі України і Польщі)	166
Галаджій О.В. Еволюція регіоналізму у зовнішній політиці Австралії (кінець хх ст. – початок ххі ст.)	168
Лодин П.З. Концептуалізація простору УЛБ (Україна – Литва – Білорусь) у паризькій «культурі»	174
Гладун А. Шляхи та механізми формування політичної ідентичності в умовах глобалізаційних впливів	178
Бурдяк Г.О. Поділ гілок влади в політичній системі Республіки Корея	184
Цибух І. Б. Позиція міжнародних акторів щодо проблем та викликів політичної співпраці – міжнародного форуму країн БРІКС	186
Глизнер С.В. Процес формування об'єднаних територіальних громад на Івано-Франківщині, як перші кроки на шляху децентралізації	191
Розділ IV. ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЗМІНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ	197
Остапець Ю.О. Трансформація партійно-політичного ландшафту в країнах вишеградської четвірки за результатами парламентських електоральних циклів 2013-2017 років	197
Климончук В.Й. Трансформація політичних та громадянських цінностей українського суспільства в умовах нових геополітичних викликів	210
Ковач Л.Л. Соціально-економічний розвиток сучасного українського суспільства та його вплив на політичні процеси в країні	216
Проноза І. І. Трансформація політичної комунікації в сучасному суспільстві	220
Голуб'як Н.Р. Когнітивний вимір громадянських компетентностей в перехідний період	223
Кобець Ю.В. Модель модернізації та трансформації політичної системи України після 2014 року	226
Гев'юк У.Ю. Динаміка правового забезпечення інституту президентства в Україні	227
Репецька А.Г. Постреволюційні реформи та функціонування нових органів влади в Україні	228
Нгуєн Хиу Тхой Проблеми та виклики діяльності комітету з прав дитини ООН на сучасному стані розвитку	233

<i>Розділ V</i> ТЕНДЕНЦІЇ, ДИНАМІКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ	236
Калакура О.Я., Кочан Н.І. Сучасні етнополітичні процеси в Україні: загрози громадянській єдності	236
Ротар Н. Ю. Інституціональні чинники формування регіональних політичних режимів в Україні	247
Яремчук В.Д. Регіональний політичний режим у Львівській області: трансформація у роки незалежності України	249
Бевз Т.А. Регіональний політичний режим Дніпропетровщини: спроба визначення алгоритму дослідження	255
Максимець Б.В. Інституалізація радикальних правих політичних партій в сучасній Україні	264
Липчук О.І. Українсько-російські взаємини в умовах цивілізаційного протистояння	266
Гордієнко М. Г. Політична адаптація в умовах імперських фантомів	270
Дорош Л. О., Білик А.В. Представництво жінок в законодавчих органах влади: європейський досвід для України	276
Копинець Ю. Особливості формування української національної ідентичності у контексті цивілізаційного поділу «Схід – Захід»	281
Пташник В.Ю. Інститут глави держави в Україні у державотворчих процесах 1918-1923рр	285
Мула Х.О. Ціннісні та інституційні основи реформування судової влади в Україні	288
Степаненко О.Г. Проблема національної ідентичності українського суспільства в добу трансформаційних змін	291
Ясінська А.Ю. Особливості функціонування регіонального політичного режиму у харківській області в умовах гібридної війни	296
Горбатюк М.В. Оцінка Російської агресії в Криму та на Донбасі аналітиками й експертами республіки Білорусь	304

Голуб'як Н.Р.
*кандидат політичних наук,
докторант кафедри
політичних інститутів та процесів
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»*

КОГНІТИВНИЙ ВИМІР ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ПЕРЕХІДНИЙ ПЕРІОД

Етап переходу від авторитарного або тоталітарного типу політичної свідомості до демократичної політичної культури характеризується переосмисленням ролі та статусу громадянина, приналежністю до певної спільноти (чи то локального, регіонального, чи державного рівня), а також виконанням певних обов'язків щодо інших представників суспільства. Формування у пересічних людей відповідних «громадянських компетентностей» потребує розуміння суспільно-політичного подій; певного рівня знань, умінь та навичок для підтвердження статусу «громадянин» та конструктивної «активної» поведінки (діяльності, політичної участі), тобто в сумі дане поняття перетворюється на показник громадянського суспільства або соціального капіталу.

Для подальшого оперування даним поняттям доцільно відзначити вузьке та широке трактування «громадянських компетентностей»: згідно першого визначення компетенції отожднюються із існуючим рівнем знань на тему політики, історії, публічних справ; у другому випадку мова йде про сукупність пізнавального аспекту, міжособистісних навичок та дотриманням певних ціннісних підвалин (сформованість у людини відповідних громадянських знань, громадянських здібностей та громадянських схильностей) [7, с. 44]. Для прикладу наведемо визначення американської дослідниці М.Брансон, яка аналізує 3 блоки ключових характеристик: по-перше, знання історії країни, розуміння політики уряду, основ конституції та принципів демократії, що в подальшому важливо для захисту прав та свобод громадян, а також для активної участі в суспільно-політичному житті; по-друге, критичне мислення (аналіз та оцінка поточних політичних проблем) та партиципаторне вміння (схильність до дискусії та комунікації); по-третє, участь в політичному процесі, залученість до суспільної діяльності, розвиток засад громадянськості [6].

Польський соціолог Я.Хербст, аналізуючи «громадянські компетентності», відзначає, що мова йде про «сферу невимушеної громадянської активності, яку слід трактувати як інструменти суспільних змін. В той же час, активність пов'язана із цінностями індивідуальної свободи, толерантності, довіри та приналежності до певної групи. Звідси в поняття спільноти вкладаються функції контролю державних інституцій, охорони загального блага і протидії системі олігархізації влади» [6, с.11].

Деякі дослідники намагаються замінити «громадянські компетентності» феноменом політичної свідомості, спрощуючи процес

становлення «активного громадянина» політичною соціалізацією або зводячи визначення до технічних характеристик (якщо респондент не знає X, Y, Z, то не може прийняти відповідне рішення) [7, с.43].

Описана відкритість операціоналізації терміну ще в ХХ ст. спровокувала дискусію в наукових колах щодо критеріїв компетентностей (якісний показник), відповідності чисельності населення в демократичних країнах заданим вимогам (кількісний показник), кореляції тривалості та стабільності демократичного устрою із фактором політичної освіченості та компетентності. Відтак, в обігу з'являються терміни «достатньо компетентний громадянин» («good enough citizen») Р.Даля [2], «дозрілий громадянин» («dojrzały obywatel») А. Вікторської-Швенцкої [8], «адекватний громадянин» С.Прохоров [3], «політично освічений громадянин» Л.Слінченко [4].

В період трансформації для країн колишнього Радянського Союзу особливо важливо розвивати громадянські компетенції та формувати активного громадянина, що рівнозначно співвідносить із рівнем суспільної довіри до політичних інституцій та консолідації громадянського суспільства. Як вторинний емпіричний матеріал для аналізу використаємо дослідження рівня громадянської обізнаності в Україні, Білорусі та Молдові (відповідно до Програми демократизації, прав людини і розвитку громадянського суспільства), що проводилося в фокус-групах серед дорослого населення та експертів. В Україні динаміка рівня громадських знань відображає збільшення політичного зацікавлення та обізнаності в громадян: якщо в 2011 р. 80% українців не читали і не переглядали Конституцію України (опитування, проведене компанією R&B), то у грудні 2015 р. цей показник зменшився до 50% (за даними КМІС і Фонду «Демократичні ініціативи»). Загалом це незначний приріст для політичної грамотності, якщо у порівнянні з іншими країнами, то *індекс рівня громадських знань*¹ для України – 3,3 з 7, для Молдови – 2,9 з 7, для Білорусі – 3,9 з 7, що спричинено правовим нігілізмом та незацікавленістю населення, високим рівнем патерналізму як результат радянської спадщини, відсутністю медіаграмотності на пострадянському просторі. Для України після подій 2013-2014 років варто відмітити зростання декларативної готовності до участі в суспільно-політичних подій, в тому числі з'являються ознаки зворотного процесу та розчарування [1].

Саме тому, громадянська освіта повинна сприяти формуванню потреби дискусії, рефлексійності та критицизму щодо суспільно-політичних процесів; розвивати комунікаційні компетентності (навички управління інформацією, вміння знаходити компроміс) та зміцнювати громадянські цінності (толерантності, довіри, кооперації та залученості до

---

¹ *Кумулятивний індекс* вимірювання рівня громадських знань включав сім запитань: про цивільні права, обов'язки, про самооцінку знань про державний бюджет і податки, знання процентної ставки податку на прибуток (податку на доходи фізичних осіб), джерело влади і носії суверенітету в країні і про те, де зафіксовані основні права і свободи громадян.

публічних справ). Тобто інститути політичної соціалізації (сім'я, школа, місцева спільнота, громадські організації, партії та неформальні утворення) слід поєднати єдиною місією зміни свідомості людини homo sovieticus та виховання відповідального громадянина.

Підсумовуючи відзначимо, що абсолютний наголос тільки на когнітивних факторах громадянської компетенції не дозволить вибудувати громадянську культуру чи культуру участі, однак це зменшить випадки схематичності та змінності в політичному процесі (наприклад під час виборів), безвідповідальності урядовців, популізму та ексклюзивізму політичної еліти, підготує ґрунт для утвердження демократичних зразків політичної культури серед населення. Тому важливим пріоритетом для трансформаційних суспільств є витворення інтегральної якості «добре поінформованого та активного громадянина», вільного від емоційних висновків та наближеного до раціональних рішень.

Література

1. Громадянськість в Україні, Молдові та Білорусі. Звіт за результатами дослідження громадської думки в трьох країнах / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://issuu.com/undpukraine/docs/civic_literacy_ukr
2. Даль Р. А. Проблемы гражданской компетентности [Электронный ресурс] / Роберт А. Даль. – Режим доступа: <http://www.politnauka.org/library/teoria/dahl.php>
3. Прохоров Е. Должны ли журналисты думать о формировании гражданской культуры населения? [Электронный ресурс] / Е. Прохоров. – Режим доступа: http://www.tolerance.ru/biblio/mi/1_prohorov.html
4. Слінченко Л. В. Державна політика формування громадянської компетентності в контексті інтеграції України у європейський освітній простір / Л. В. Слінченко // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 72 (№5). – С. 856–861.
5. Branson M. Education for informed, effective, and committed democratic citizenship. A Keynote Address to the Workshop Educating Youth for Active Citizenship / Margaret Stimmann Branson / [Electronic resource]. – Access to resources: http://www.civiced.org/pdfs/MB_Malaysian_keynote_1204.pdf
6. Herbst J. Oblicza społeczeństwa obywatelskiego / Jan Herbst. – Warszawa: Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, 2005. – 178 s.
7. Siatkowski A. Kompetencje obywatelskie a aktywność w sferze publicznej/ Siatkowski Andrzej. - Poznań : Wydaw. Fund. Humaniora, 2014. – 240 s.
8. Wiktorska-Święcka A. Od obywatela dobrego do dojrzałego Koncepcje kształcenia obywatelskiego w Niemczech po 1989/1990 roku ze szczególnym uwzględnieniem systemu szkolnictwa / Aldona Wiktorska-Święcka. – Wrocław, 2011. – 558 s.